

Soğuk Savaş Döneminde ABD ve SSCB'nin Politik İstihbarat Yöntemlerinin Karşılaştırması *

İsmayıl Hasanov **

Filiz Katman ***

ORCID: 0000-0002-7690-1177

ORCID: 0000-0001-5029-173X

Öz

İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçlarına baktığımızda milyonlarca insanın öldüğü, yıkıma uğradığı, bununla birlikte büyük bir kargaşa ve yokluğa neden olduğu görülmektedir. Bu savaş sonrası yaşanmış Soğuk Savaş dönemi birçok taraftan bilimsel incelenme konusu olmuştur. Bu makalenin temel konusu, 2.Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan politik istihbarat akımıyla, aynı dönemde SSCB'de meydana gelen istihbaratı incelemek ve Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu sisteminde ABD ve SSCB'nin politik istihbarat alanındaki üstünlük mücadelesine ışık tutmaktır. Soğuk Savaş döneminde iki süper güç arasında cereyan eden ideolojik kutuplaşma, politik istihbarat bakımından kendini açıkça ortaya koymuştur. 20. yüzyılın ikinci yarısında uluslararası ilişkiler alanında neler olup bittiğini araştırmak ve çıkan sonuçları analiz etmek çalışmanın en önemli hedeflerindedir. Çalışmada, politika ve istihbaratın özellikleri, bu dönemde olan olaylar göz önüne alınmış, ayrıca bu olaylarda izlenen siyasi, ideoloji ve ekonomik istihbarat politikaları, ikili siyasi anlaşmalar ve kullanılan yöntemler dikkat merkezi olmuştur. Çalışmanın bir diğer amacı da, bu süreçte Sovyetler Birliği ve ABD arasında yaşanan Soğuk Savaş döneminde istihbarat kurumlarının ne tür yöntemlerden yararlandığını ortaya çıkarmaktır.

Anahtar Kelimeler: İstihbarat, Politika, Soğuk Savaş, Yumuşama

Gönderme Tarihi: 15/05/2019

Kabul Tarihi:22/06/2019

* Bu makale aynı yazarın "Soğuk Savaş Döneminde ABD ve SSCB'nin Politik İstihbarat Yöntemlerinin Karşılaştırması" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-Posta: ismayil_hasanov_1993@hotmail.com

*** Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (İngilizce) Bölümü, E-Posta: filizkatman@aydin.edu.tr

Comparison of US and USSR Political Intelligence Methods During the Cold War Era

İsmayıl Hasanov

Filiz Katman

ORCID: 0000-0002-7690-1177

ORCID: 0000-0001-5029-173X

Abstract

Looking at the consequences of the Second World War, it seems that people have been killed, destroyed, but caused great turmoil and absence. This post-war Cold War period The main topic of this article is to examine the current intelligence of the USSR and the supremacy of the US and USSR political intelligence in the bipolar history of the Cold War period, with the political intelligence movement that was explained at the end of World War II. is to keep clear. Ideological polarization has put itself in the stage of self-development in the environment of political intelligence. It explores what is happening in the field of international relations in the second half of the 20th century, and analyzing the progressive results is one of the most important objectives of the study. In the study, the characteristics of politics and intelligence, the situation of those in this room is clear, in the meantime centered on political, ideology and economic intelligence policies, bilateral political agreements and methodology followed in these events. Another aim of this study is to explain the methods of intelligence institutions between the Soviet Union and the US during the Cold War period.

Keywords: Cold War, Detente, Intelligence, Politics

Received Date: 15/05/2019

Accepted Date: 22/06/2019

Сравнение методов политической разведки США и СССР в эпоху холодной войны

Резюме

Посмотрев на результаты Второй мировой войны, мы видим, что миллионы людей были убиты и уничтожены что в свою очередь привело к сильным беспорядкам и нищете. Этот послевоенный период холодной войны был предметом научных исследований со многих сторон. Основная тема этой статьи - изучить политическую разведку, появившуюся после Второй мировой войны, зарождение разведки в СССР, а также борьба между США и СССР в области политической разведки в период холодной войны. Холодная война была одним из важнейших событий 20-го века. Данная статья раскрывает причины конфликтов между США и Советским Союзом, а также роль спецслужб в этой войне. Идеология между двумя сверхдержавами во время холодной войны проявила себя в политической разведке. Весь мир с интересом следил за этим процессом и боялся столкновения двух великих государств. Одной из важнейших задач этой статьи является исследование того, что происходило в сфере международных отношений во второй половине 20-го века и их анализ. В этом исследовании во внимание была принята характеристика политики и разведки этого периода, а также используемые политические, идеологические и экономические способы регулирования и двусторонне политические соглашения. Еще одна цель этого исследования - выяснить методы, используемые разведывательными учреждениями во время холодной войны между США и Советским Союзом.

Ключевые слова: Разведка, Политика, Холодная Война, Смягчение

Получено: 15/05/2019

Принято: 22/06/2019

Giriş

Soğuk Savaş Dönemi'nin 1945-1960 arası yaşandığı yıllarda dünya, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin başında olduğu Doğu ve Batı bloklarının vermiş olduğu mücadeleye tanık olmuştur. Blok lideri olan ülkeler, hem askeri hem de psikolojik olarak bu dönemde sürekli olarak birbirlerini test etmişler, bu testlerin sonucunda da mevcut olan savunma sistemlerini daha da güçlendirmeye çalışmışlardır. Bu güçlendirme silahlanma yarışını beraberinde getirmiş, füze teknolojisinin de gelişmesi sonucu rekabet ciddi oranda artmış ve havada birbirleriyle mücadele içerisinde olan iki lider devlet bu rekabeti uzayda da devam ettirmiştir. Bu makalenin amacına ulaşmak için ise şu araştırma soruları üzerinden yola çıkılmıştır: Soğuk Savaş Döneminde ABD ve SSCB Politik İstihbaratı Uluslararası Güvenlik açısından nasıl tehditler oluşturmuştur? ABD ve SSCB'nin politik istihbarat alanındaki üstünlük mücadelesi nelerdir? Soğuk Savaş döneminde istihbaratın yeni bakış açısı nedir? İki Süper Güç arasında cereyan eden ideolojik kutuplaşma nedir? Soğuk Savaş döneminde Politik İstihbarat ne denli rol oynamıştır? Araştırmanın büyük bir kısmı ise, SSCB ve ABD arasında yaşanan savaşın sebeplerini, bu iki devletin istihbarat kurumlarını ve bu kurumların yöntemlerini karşılaştırmalı olarak analizine ayrılmıştır.

1.1 ABD- SSCB'nin Soğuk Savaş Döneminde Politik Gücü

Dünya Soğuk Savaş Dönemi'nin olduğu yıllarda (1945-1991), Sovyetler Birliği ve ABD'nin başta olduğu Batı ve Doğu bloklarının nasıl mücadele ettiklerine sahne olmuştur. Sovyetler Birliği ve ABD birbirlerini psikolojik ve askeri alanlarda sürekli test etmiş ve ortaya çıkan bilgiler doğrultusunda kendilerinin ve müttefiklerinin savunma sistemlerine yönelik tedbirler almışlardır. Bu durum, silahlanma yarışını beraberinde getirmiş, füze teknolojisinde rekabet

artmış, havada üstünlük kurmak isteyen bu iki lider devlet mücadelelerini uzaya taşımışlardır.¹

Bu dönemde silahlanma yarışıyla birlikte ittifak arayışları da önemli olmuştur. ABD, işgal ettiği topraklardan çekilmeyen, Japonya ve Almanya'nın savaşı kaybetmesiyle doğusu ve batısında oluşan boşluklarda yayılmak isteyen Sovyetlere karşı, Batı Avrupa'da bulunan güçlü devletlerle birlikte Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'nü (*North Atlantic Treaty Organisation-NATO*) 1949 yılında kurmuştur.² Bu şekilde ABD, Marshall Planı ile birlikte ekonomik anlamda yapmış olduğunu, NATO'nun kurulmasıyla askeri anlamda da ortaya koymak istemiştir.³ 1945-1952 yılları arasında meydana gelen Soğuk Savaş döneminde nükleer silah alanında üstün olan ABD, 4 Ekim 1957 yılında Sovyetler Birliği'nin Sputnik I uydusunu taşımakta olan roketi başarıyla uzaya göndermesiyle artık liderliğini kaybetmiştir. Bunun sonucunda Sovyetler Birliği havada üstünlük sağlamış ve Batı bloğunda bulunan ülkeleri korkutmuştur. Genel olarak Washington'un Soğuk Savaş boyunca George Kennan'ın geliştirmiş olduğu "çevreleme" stratejisini izlediği düşünülmektedir. Bu stratejiyle ABD, mücadele edilmesi gereken tehdidi ortaya çıkarmış, uluslararası konumuyla ilgili tutarlı davranmıştır. Büyük savaştan uzak durup Sovyet tehdidini ortadan kaldırmak çevreleme stratejisinin hedefidir. Amerikan karar yetkilileri, milyonlarca insanın hayatını yitireceği, kıtalara yayılacak 2.Dünya Savaşı'na benzer bir savaşa girmeden Sovyet tehdidiyle başa çıkmayı amaçlamıştır. İmparatorluk Japonya'sı ve Nazi Almanya'sı gibi bir tehditle karşılaşınca çözüm olarak çevreleme stratejisi geliştirildi. Sovyet tehdidiyle başa çıkmak için etrafındaki ülkelerle müttefik olmak ve etrafını çevreleme stratejisi uygulanmaya koyuldu. Soğuk Savaşın bitişi ve Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla yeni bir strateji oluşturulması gerektiği düşünüldü.

NATO Konseyinin Paris'te 16-19 Aralık 1957 yılında yapmış olduğu toplantıda Sovyetlere karşı alınması gereken önlemler ve bu konuyla ilgili yapılması gerekenler konuşulmuştur. Amerikan Dışişleri Bakanı Dulles yapmış

¹Nurettin Gülmez ve Bülent Tahancı, "Soğuk Savaş Çekişmelerinden Bir Örnek: U-2 Uçak Krizi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 3, Sy. 12, (2014): 2-12.

²Yusuf Sarıncay, *Türkiye'nin NATO'ya Girişi ve Türk Dış Politikasına Etkileri*(1952-1990), Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2006, 45-55, 1-20.

³Paul Michael Kennedy, *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, Ankara:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1994,450- 1-761.

olduğu konuşmada, NATO üyeliği bulunan ülkelere ABD'nin yaptığı teklifi aktarmıştır. Fakat bu teklifi İtalya, Türkiye, İngiltere hariç diğer NATO üyeliği bulunan ülkeler kabul etmemiştir. 9 Aralık 1957 yılında Başbakan Adnan Menderes NATO toplantısından önce, ABD'den füzelerin (*Intermediate-Range Ballistic Missile-I-R-B-M-*) gelmesine onay verdiklerini ve bu füzelerin kullanımı için Türk subaylarını ABD'ye gönderdiklerini belirtmiştir. Ayrıca bu toplantıda, teklifi desteklediğini de açık bir şekilde belirtmiştir.⁴

ABD, izolasyon politikasını II. Dünya Savaşından sonra bırakarak, başta Avrupa olmak üzere, bütün dünyada angajman stratejisini liberal bir düzen amacıyla uygulamıştır. Truman'ın uygulamış olduğu bu politika üç başlıkta incelenebilir: Birincisi, yeni düzenin oluşturulması için kurumlar, kurallar ve uluslararası örgütlerin oluşturulmasıdır. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler kurulmuştur. Ayrıca BrettonWoods sistemiyle GATT ve Dünya Bankası kuruluşunda önemli rol oynamıştır. Bir diğer madde, Sovyetler Birliği'nin çevrelenmesi olmuştur. NATO'nun kurulmasına ABD öncülük etmiştir ve Marshall yardımı gibi hem ekonomik hem de askeri yönden yapılan yardım programları yapmıştır. İsrail'in Ortadoğu'da kurulmasını sağlamıştır. ABD dış politikasının Truman'dan sonraki üçüncü boyutu, ABD'nin bu düzeni devam ettirebilmesi için yapmış olduğu operasyonlardır.

1.2 Soğuk Savaş'ın İstihbarat Örgütleri

İstihbarat teşkilatları yüz binlerce çalışanıyla birlikte Soğuk Savaş Dönemi süresince dünyadaki en geniş güvenlik cephelerinden biri haline gelmiştir. Bazı durumlarda istihbarat teşkilatları rekabet içinde olup aynı ülkeye ait olan istihbarat birimlerine karşı bilgi saklama gibi durumlar içinde kalarak kendi içinde uyumsuzluklar yaşayabilmektedir. 1947 yılında ABD Merkezi Haberalma Teşkilatı'nı (*Central Intelligence Agency-CIA*) İngiltere belli başlı gizli servislerini 1952 yılında çıkan bir yönetmelikle tanımlamış, 1954 yılında Sovyetler

---

⁴Oral Sander, "Türk - Amerikan İlişkileri 1947-1964" Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler, 1979, 160, 1-260.

Birliği Devlet Güvenlik Komitesi'ni (*Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti-KGB*), 1946 yılında Fransa Dış Dokümantasyon ve Karşı İstihbarat Servisi'ni (*Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionnage- SDECE*), 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Güvenlik Bakanlığı'nı (*Ministry of State Security-MSS*) ve 1951 yılında İsrail İstihbarat ve Özel Görevler Enstitüsü'nü (*MOSSAD*) kurmuşlardır. Bütün büyük ve küçük devletler 1970 yılına kadar en az bir istihbarat teşkilatı geliştirmişlerdir. Sovyetler Birliği üzerinde 4 Haziran 1956'da yapılmış olan ilk U-2 uçuşundan yaklaşık iki ay sonra operasyonel gerekçeler keşif uydusunun üretimi için ortaya koyulmaya başlandı. CIA, ABD Başkanı için üretilmiş olan istihbarat ve önemli hassas fotoğrafları, askeri planlamacılara, ekonomi analizcilerine yaymasını sağlayacak bir analiz merkezi kurmuştur.⁵ ABD istihbaratı denildiği anda akla sadece bir istihbarat servisi değil, toplam 16 istihbarat servisi ve bunlarla iş birliği içerisinde olan tüm kurumlar gelmektedir. Bunlara "İstihbarat Toplumu (*Intelligence Community*)" adı verilmektedir. Amerikan İstihbarat servisi iş birliği içerisinde bir uyum göstermekten ziyade, rakip olan kabileler gibi çalışmaktadırlar. ABD devleti istihbarat içerisinde bulunan istihbarat servisleri; bağımsız CIA, Savunma Bakanlığı'na bağlı istihbarat teşekkülleri diğer bakanlıklara ait olan istihbarat teşekkülleri ya da işlevleri olarak üç grupta toplanmaktadır. Bakanlık istihbarat servisinin yedisi Sivil Politika Bakanlığı (*Ministry of Civil Policy*), sekizi Savunma Bakanlığı dahilinde bulunmaktadır. Resmi olarak 200.000'den fazla kiři ABD İstihbarat toplumunda görev almaktadır. Ülkede 850.000 güvenlik⁶ şirketi ve bunların çoğunun istihbarat işinde olduğu düşünöldüğünde bu sayının artması kaçınılmazdır. ABD istihbaratında ilk sırayı Federal Soruşturma Bürosu (*Federal Bureau of Investigation-FBI*) alırken onu CIA takip etmektedir.

1.3 ABD ve SSCB'nin Politik İstihbarat Yöntemlerinin Karşılaştırması

ABD, Sovyetler Birliği'ne yönelik oluşturduğu güvenlik stratejisini iki temel madde üzerinde oluşturmuştur. 1) Coğrafyayı kullanmak ABD kuşatılamaz fakat

⁵Sait Yılmaz, *İstihbarat Örgütleri*, Ankara: Kripto Yayınları., 2015, 41-91.

⁶Sait Yılmaz, *Özelleşen Amerikan İstihbaratı*, İstanbul: Akademia Yayınları, 2014, 123, 1-6.

Sovyetler kuşatılabilir. 2) Güç: ABD küresel bir deniz gücü iken Sovyetler karaya sıkışmış bir güç oluyordu. Bu durum da ABD'nin deniz gücüne bağlı deniz aşırı varlık bulundurma ve takviye (hızlı reaksiyon güçleri) stratejisinde temel kuralı oluşturmaktaydı. Sonuç olarak, Batı deniz ticareti sayesinde varlığını sürdürürken, Sovyetler coğrafyanın olumsuzluğu ve sosyalizmin verimsiz olmasından dolayı parçalandı. ABD Soğuk Savaş idare edebilmek için NATO ve IMF gibi kuruluşlara liderlik yapmış ve bunlar da Batının refahı ve Sovyetleri kuşatmak için kurulmuştu. 2.Dünya Savaşı'ndan bu yana Amerikan stratejisi belli olmuştur. Öncelikle bölgesel güçlerin güç ve rekabet dengelerinin aynı olmasını beklemek, bu olmadığı takdirde mümkün olduğunca az bir riskle müdahalede bulunmak bundan dolayı bölge içerisinde düşmanlıklar sürekli olarak beslenir ve büyük gücün yapmış olduğu masraflar olduğunca en aza indirilir. Stratejinin amacını anlayamayan ya da anladığı halde uygulamayanlar cezalandırılır ve en son noktada egemenliklerini kaybetmiş olurlar. ABD, İran ve Irak'ın uzun, birbirini yıpratma noktasına getirecek bir savaş isterken, Irak'ın İran'ı yendiği takdirde ödül olarak Kuveyt'i işgal etmesine itiraz etmeyeceğine dair ikna etti.⁷ ABD'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında temel stratejisi, Sovyetlerin Almanları zayıf düşürmesi ve daha sonra Fransa'ya girip, zayıflamış olan Almanları yenmesi olmuştur. Roosevelt, gerçek stratejinin ne olduğunu anlatamayacağı için, bunun yerine ideallerden “dört özgürlükten ve BM'den bahsediyordu. Annesi Amerikalı olan Churchill, 20'li yaşlarda Londra'ya gelmişti. Amerika'yı sevmesinin yanında zamanla İngiltere'yi de alt etmesinin asıl nedeni ise kıskançlık beslemesi olmuştur. İkinci Dünya Savaşı zamanında onun belirlemiş olduğu İngiliz stratejisi “beklemek” üzerine kurulan bir strateji olmuştur. Sonuç olarak Almanların zayıflamış olacağını ve ABD'nin de savaşa dahil olacağını biliyordu savaş sonrasında Amerikalılara olan minnettarlığını belirtirken, özel konuşmalarında “ABD'nin İngiltere'nin derisini ve etini yüzdüğünü” söylüyordu. 1955'te İngiliz Parlamentosu'nda yapmış olduğu konuşmada iki şey üzerinde durmuş, tavsiye etmiştir: “İnsan” güçtür ve Amerikalılardan asla ayrılmayın.⁸ İngiltere bu tavsiyeye

---

⁷Friderx George, *The Virtue of Subtlety: A U.S. Strategy Against the Islamic State*, London: Geopolitics Weekly, 2014, 33-40.

⁸Boris Johnson, *The Churchill Factor: How One Man Made History*, New York: Hodder-Stoughton, 2014, 23-72.

hala uymaktadır Churchill; “Politikacılar gelecek seçimleri düşünür, devlet adamı ise gelecek nesil’i” demişti. İngilizlere göre; Amerika’nın doğu sahilinde bulunan akademik-politikacı-medya kompleksi ve onların bağlı olduğu okulları doğru nesil’i yetiştirmede öncü olacak gerçek bir vizyon oluşturmakta başarısız oldular. Fransa, Charles De Gaulle döneminden bu yana dünyadaki zayıflayan bir konumda olması endişe vermektedir. Soğuk Savaş döneminde daha da artmış olan Amerikan gücünü, ulusal çıkarlarına özellikle Ortadoğu bölgesinin içinde bulunduğu kritik ekonomik ve stratejik çıkarlarına karşılık bir tehdit olarak algılanıyordu. Fransa, Amerikan gücünün artmasını bir hedef haline getirmişti. Buna net bir şekilde karşı koyamayacağından dolayı Fransa çıkarlarının yararlanacağı bir ittifak ortaya koymak üzere Birleşmiş Avrupa fikrini ortaya atmıştır. Ancak, bir yandan Fransa’nın çok kültürlü, çok dilli bir imparatorluğun içine çekilmesinden de çekinmiştir. De Gaule’ün stratejisi iki katmandan oluşmaktaydı; Avrupa’nın, Amerika karşısında eşit bir gücü olacak ve Fransa, psikolojik anlamda baskı altında olan Almanya’yla birlikte ortaklaşa Avrupa’yı kontrol altında tutacaktı. Soğuk Savaş süresince Varşova Paktı’nda bulunan ulus-devletlerle birlikte yapılacak olan konvansiyonel savaş için büyük çapta teknolojilerden yararlanan bir ordu kurulmuştur. Ancak bu ordu Irak, Vietnam ve Afganistan’da bulunan yamalı bohça ordu ya da ayaklanmacılar ile savaştırmıştır. Yeni durumlara ayak uydurabilmek için yapılmış olan bu faaliyetler pek bir işe yaramamıştır. ABD Silahlı Kuvvetleri de büyük güçlerle mücadele etmek yerine odak noktası olarak terörle mücadeleyi belirlemiştir. ABD ile hiçbir devletin savaşmayı istemeyeceği düşüncesi önümüzdeki 50 yıl için hazırlanmış olan ordunun mantığında yer almıştır. Savaş dışı operasyon ve asimetrik savaşlar, sistematik savaş ve büyük güç savaşları arasında bulunmaktadır. Uzun süre boyunca düşmanı yıpratmaya yönelik olan Asimetrik Savaş yeni bir savaş türü değildir. Savaşların önemi birbirlerinden farklıdır, özellikle sistematik ve büyük güç savaşları, uluslararası sistem ve güç dengelerini belirlemeye yarayan ve felaket sonuçlar ortaya çıkaran savaşlardır. Nükleer bir savaşın Soğuk Savaş döneminde çıkmamasının nedenlerinden en önemlisi iki ülke liderinin mantıklı davranması ve ülkelerine zarar gelecek

herhangi bir davranışta bulunmamaları olmuştur.⁹ Bu dönem, istihbarat ajanlarının ve Amerikalı komutanların psikoloji savaş üzerine yoğunlaştıkları bir dönem olmuştur. CIA Soğuk Savaş döneminde Sovyet seçkinlerinin arasına sızmayı amaç edindi. Sovyet Merkez Komitesi'nin ve komutanlarının konuşmalarından haberdar olmak ya da bu konuşmaları bir şekilde elde edebilmek için her yol denendi. Bundan dolayı James Bond tipi ajanlar yetiştirilmeye başlandı. Sovyetler Birliği hakkında gizli bilgiler edinmek CIA'nın en büyük amacı olsa da, onların Sovyet Birliği'nin çöküş zamanını bile göremedikleri ortaya çıktı. Sovyet casusluk faaliyetleri de, organize bireylerden kurulmuş olan bir tertibat üzerine kuruluyken, diğer ülkelerden farklılık göstermekteydi. Bu teşkilat, Birinci Dünya Savaşı döneminde kurulmuş Leninist partiler üzerinde uygulanmaktaydı. Sovyet casusluk sistemine Komünist partiler iki ayrı boyut kazandırmıştır. Bunlar 1) Ulusal güvenlikten dolayı bu örgütler doğrudan ekonomik, siyasi ve askeri casusluk faaliyetleri yürütmekteydi. 2) Sovyetlere çalıştığı ülkelerde Geniş Komünist partiler ağı devrim yapabilmek için büyük operasyonların yapılmasında imkânlar sağlıyordu. Ancak bu ikisi arasında bir uyum yoktu; devrimin temelinde tanıtım, açık olma yatarken, casusluğun temelinde gizlilik vardı. Bundan dolayı Sovyetler birliği İkinci Dünya Savaşı'nı temel alarak, siyasi devrime katkı sağlama amacıyla olan ajanlar yetişmesini sağladılar. Ancak, 1950 ve 1960 lı yıllarda ABD içerisinde bulunan ajanların bir devrim yaratması ile ilgili inanç kalmayınca, Stalin bunları Komünist Partisi'nin propaganda aracı olarak kullandı. ABD yönetimi, ajanları ve siyasi yandaşları birbirinden ayırmak imkansız olduğundan dolayı Komünist Parti ile ilişkisi olan herkesi saf dışı bırakmış ve cadı avı başlatmıştır. Mc Carthyciliğin sebep olduğu kanunsuz ve abartılmış olan cadı avı ABD halkını derinden etkiledi ve sadece halk değil ayrıca istihbarat ve güvenlik bölümleri de komple teorilerinden nefret etmiş oldu.¹⁰ ABD'de 1945-2008 yılları arasında tutuklanan 27 yabancı ajanın %45'i Rusya ya da Sovyetler adına görev almaktaydı.¹¹

---

⁹ Sait Yılmaz, "Savunma ve İstihbarat" <https://www.ulusal.com.tr/m/?id=3565&t=makale> , (08.03.2019).

¹⁰ Sait Yılmaz, "Savunma ve İstihbarat" <https://www.ulusal.com.tr/m/?id=3565&t=makale> , (13.02.2019).

¹¹ Jennifer Sims- Gerber Burton, *Vaults, Mirrors and Masks: Rediscovering US Counterintelligence*, Washington: Georgetown University Press, 2009, 18.

Sonuç

“Soğuk Savaş”, doğal olarak, yalnızca iki askeri blok arasında değil, aynı zamanda iki ideolojik kavram arasında da, geleneksel, güçlü yüzleşmenin bir tür kaynaşması haline geldi. Dahası, ahlaki değerler etrafında mücadele, ikincil, yardımcı bir karakterdi. Yeni çatışma sadece nükleer silahların caydırıcılığı sayesinde önlenmiştir. Karşılıklı garantili yıkım korkusu, bir yandan, dünyadaki ahlaki ilerlemenin (insan hakları, çevre sorunu) ve diğer yandan gerçek sosyalizmin, silahlanma yarışının dayanılmaz yükünün, ekonomik ve politik çöküşünün nedeni oldu. Tarihin gösterdiği gibi, ekonomik olarak etkili olmasa da hiçbir sosyo-ekonomik model, eğer varlığının anlamı evrensel hümanist ideallerin gerçekleştirilmesine yönelik değilse, herhangi bir katı ahlaki ilkeye dayanmazsa, tarihsel bir bakış açısına sahip değildir.” Soğuk Savaş sonucu insanlığın ortak zaferi, politikadaki ve toplumdaki ahlaki değerlerin zaferi olabilir. Rusya'nın bu amacına ulaşmasına katkısı oldu ve uzun vadede de dünyadaki konumunu belirledi. Soğuk Savaş, kominizim ve devrimci hareketlere karşı ABD'nin büyük mücadeleler verdiği bir dönemdir. Sovyetler Birliğinin kominizim tehdidine karşı ABD birçok stratejik üstünlüğünü devreye sokarak Sovyetler birliğine yakın çevre ülkeleri kendinden yana olması için ikna etmeye çalışmıştır. Buzdağının tepesinde sayısız casus skandalı ve teşhisi, yakalanan casusların tutuklanması ve yargılanması, keşif uçağı, üçüncü dünya ülkelerinde darbeler ve devrimler vs. yer almaktadır. Su altında, dünyanın farklı yerlerinde Soğuk Savaş ülkelerinin günlük istihbarat mücadelesi ve karşı istihbarat mücadelesini anlatan tonlarca arşiv bulunmaktadır. ABD ve Sovyetler birliği istihbarat açısından birçok alanda benzer şekillerde çalışmaktaydı. Öncelikle disiplin her iki istihbarat teşkilatı içinde öncelikli bir kuraldır. Her iki istihbarat teşkilatıda kendi vatanlarını korumak için hem düşman ülkeleri hem dost ülkeleri dinlemekte ve sürekli bilgi toplamaktadır. Soğuk savaş dönemi boyunca diken üstünde olan bu birimler büyük baskı altında çalışmaktaydı oluşan nükleer tehdit istihbarat birimlerini muazzam derecede önemli kılmaktadır. Her iki blok ülkesi içinde karşı ajanlık tekniği uygulanmıştır Devlet görevi alan bu ajanlar yakalandıkları taktirde cezalandırılmaktalar. Soğuk

savaş döneminde James Bond tarzı ajanlar hem ABD için hem de Sovyetler Birliği için büyük bir tehdit oluşturmaktadır fakat iki tarafta birbiri üzerinde tam bir etkinlik kuramamıştır. Sovyetler birliği karmaşık ve birbirinden bağımsız birçok istihbarat biriminden oluşmaktadır ve bu durum istihbarat birimlerine sızmayı oldukça güç kılmaktadır. ABD ise Sovyetler birliği kadar olmasa da istihbarat birimlerini 16 ya bölerek sızmaları engellemeye çalışmıştır.İki ayrı bloğun tek bir amacı vardır oda kendi ideolojilerini veya emperyalist güçlerini bir şekilde dünyaya yayarak güçlerini mutlak kılmaktır.

Kaynaklar

JOHNSON, B., *The Churchill Factor: How One Man Made History*, New York: Hodder-Stoughton, 2014.

GEORGE, F., *The Virtue of Subtlety: A U.S. Strategy Against the Islamic State*, London: Geopolitics Weekly, 2014.

GERBER, S., *Vaults, Mirrors and Masks: Rediscovering US Counterintelligence*, Washington: Georgetown University Press, 2009.

GÜLMEZ, N. TAHANCI, B., ‘‘Soğuk Savaş Çekişmelerinden Bir Örnek: U-2 Uçak Krizi’’, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 14, Sy.,14, (2014): 2-12.

KENNEDY, M., P., *Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri*, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1994.

SARINAY, Y., *Türkiye'nin NATO'ya Girişi ve Türk Dış Politikasına Etkileri (1952-1990)*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2006.

SANDER, O., *Türk - Amerikan İlişkileri 1947-1964,1979*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler, 1979.

YILMAZ, S., *İstihbarat Örgütleri*, Ankara: Kripto Yayınları, 2015.

YILMAZ, S., *Özelleşen Amerikan İstihbaratı*, Akademia yayınları, 2014.

YILMAZ,S. Savunma ve İstihbarat, Haziran, www.ulusal.com.tr/m/?id=3565&t=makale (13.02.2019).